

«Biblioteca de antiguos libros hispánicos». Serie A. Vols. I-IV. Madrid, Instituto Nicolás Antonio (CSIC), 1944-1945. XXVIII + 284 pàgs. ; 300 pàgs. ; 128 pàgs. ; 416 pàgs.

Sota la direcció del Prof. Joaquín de Entrambasaguas, de la Universitat de Madrid, l'Institut Nicolás Antonio ha començat a publicar una col·lecció de reedicions d'antics textos castellans difícils de trobar. Els quatre primers volums de la sèrie A, únics que he pogut veure fins ara, donen ja una idea clara del contingut i de les característiques de la Biblioteca, que comentaré ací breument.

Els vols. I i II contenen les *Obras* del festiu poeta madrileny ANASTASIO PANTALEÓN DE RIBERA, «secuaz unas veces de Góngora y otras seguidor de Quevedo», editades pel Prof. RAFAEL DE BALBÍN LUCAS segons la selecció pòstuma feta i publicada per José Fellicer de Tovar a Madrid el 1631. L'editor descriu i anota minuciosament l'edició prínceps, així com les de 1634, 1640, 1648 i 1670, totes elles de Madrid, llevat de la de 1640, que és de Saragossa, i ho acompanya d'uns escaients apunts sobre la gènesi i les característiques de cada una de les edicions.

El arte poética en romance castellano, tres diàlegs del portuguès MIGUEL SÁNCHEZ DE LIMA, preceptista seguidor d'Horaci i de Nebrija, forma el vol. III, publicat com els dos anteriors a cura del Sr. BALBÍN. El text s'segueix l'edició, única, segons sembla, feta a Alcalá de Henares l'any 1580, que és també exactament descrita per l'editor, el qual dóna les pertinents indicacions bibliogràfiques.

Sota la responsabilitat del Sr. ENTRAMBASAGUAS apareix, en el vol. IV, la novella pastoral *La Cintia de Aranjuez*, de GABRIEL DEL CORRAL, d'acord amb l'edició, igualment única, impresa a Madrid l'any 1629, de la qual és donada una circumstanciada notícia bibliogràfica.

Els vols. II i IV es clouen amb sengles índexs de primers versos; el III, amb un ben útil índex analític de conceptes.

La reproducció dels textos és feta escrupolosament, a base de l'edició única, o, si es tracta d'edicions múltiples, com en les obres de Pantaleón, de la més antiga, amb anotació de les variants en apèndix. Aquesta fidelitat, que és portada fins a l'extrem de servir totes les característiques gràfiques de l'original, amb l'excepció, però, de la *j* substituïda per *s*, contrasta amb la resolució de les abreviatures tipogràfiques i amb la correcció, en alguns casos, de les errades evidents. La manca d'anotació, de totes maneres, deixa perplex el lector davant de lliçons, posem per exemple, com *espepera* (7¹⁵), *florecente en en el siglo* (8¹³⁻¹⁴), *hable Gutierre de Silua por por cognomento Aldrete* (8²¹), *que à añadiò a los Quarteles* (9¹²), *lamentar* (12²), *toda vna eternidad de de Fama* (13¹⁷), *i de qui nace* (27¹⁰), *Ambos a dos metales, a lo lexos de; vn mismo resplandor se coronan* (35²⁻³), *cuyo, fin, cuyo principio* (50⁸), etc., totes del vol. I; hom dubta si els errors, evidents també ací, provenen del text que serveix de base a l'edició, o cal atribuir-los a inadvertències de l'impressor modern.

Aquesta indecisió quant a l'establiment del text dificulta la comprensió de la finalitat de la «Biblioteca de antiguos libros hispánicos». Si hom es proposava de donar una còpia exacta de l'edició antiga, és indubtable que el millor camí hauria estat de recórrer a la reproducció fotogràfica, d'una absoluta perfecció avui en dia, que ha arribat gairebé a arreconar, per inútils, tota mena d'edicions diplomàtiques, les quals supera, si en altra cosa no, en el fét d'evitar les errades

de transcripció.¹ Si, però, el que el director i els col·laboradors d'aquesta col·lecció volien era posar en mans del lector modern un text llegible, ni que no fos crític, aleshores calia deixar de banda totes les convencions paleogràfiques — que si passaren a les primitives impressions fou únicament pel caràcter de continuació dels manuscrits que aquestes tenien —, com l'ús de *v* per *u* a l'inici del mot (*vn, vsando, vtil*), o de *u* per *v* a l'interior (*poluo, inuierno, nueuo*), etc., i sobretot no caure en la pedanteria d'incloure en claudàtors les lletres suplertes per ratlles (*no[m]bro, q[ue], mu[n]do*), coses totes elles que poden donar una falsa idea d'aparat i de rigorisme científic, però que en la pràctica no tenen gens d'utilitat per al lingüista, ni per al filòleg, ni per a l'historiador de la literatura, i, en canvi, perturben, amb la seva inoportunitat — el mateix que la indicació, dins del text, de la foliació de l'edició primitiva —, el lector simplement curiós de les obres antigues.

Hom hauria donat certament un esmerç més profitós al temps despès en la preparació minuciosa d'aquestes edicions, si els erudits professors que n'han tingut cura haguessin establert un text crític, ben puntuat, convenientment accentuat i del tot lliure de les avui inadmissibles convencions paleo-tipogràfiques, i, sobretot, si les perfectes descripcions bibliogràfiques que ocupen la major part de les notes introductòries haguessin anat acompanyades d'un estudi — que en els volums comentats totjust s'apunta, i encara de passada — sobre l'autor i sobre l'obra publicada, i de les indispensables notes filològiques.

Sèria de lamentar que en un país on bona part de la literatura viva roman encara mancada d'edicions crítiques i d'edicions assequibles, hom seguis malversant temps, diners i energies en la preparació de llibres destinats a passar dels prestatges de les llibreries als del bibliòfil colleccionador de rareses, però incapaç de deixar en l'amant de les belles lletres l'estela d'inquietuds i de neguits o la satisfacció espiritual que produeix tota obra literària digna de la perdurabilitat.

R. ARAMON i SERRA

Obras de PEDRO DE MEDINA. Edición y prólogo de ÁNGEL GONZÁLEZ PALENCIA.
Madrid, CSIC, 1944. LVI + 546 pàgs. («Clásicos Españoles», I.)

Com a primer volum d'una nova col·lecció de clàssics, el Prof. González Palencia publica una nova edició de dues obres del cosmògraf i humanista sevillà del segle XVI Pedro de Medina, que són el *Libro de grandezas y cosas memorables de España*, editat per primera vegada en 1548, i el *Libro de la verdad*, la primera impressió del qual és de 1555.

Es tracta de dues obres molt distintes i d'interès desigual, puix que si la darrera és un llibre d'apologètica i d'edificació moral que no ofereix res de sobresortint, la primera, en canvi, en donar una descripció detallada i sovint de primera mà d'extenses zones peninsulars, constitueix un document de valor inapreciable per als estudiosos d'història i de geografia. Té encara per a nosaltres l'interès de representar el més antic dels testimonis de la difusió per terres de la corona de Castella d'algunes de les més famoses llegendes catalanes,

1. No comprenc tampoc, relacionat amb això, per què en el vol. III, en lloc d'un facsimil de la portada antiga, com en els altres, és publicada una nova i imperfecta composició tipogràfica.